

SA DEFENSA

Periódico independiente

Una pregunta

Moltes vegades mos hem preguntat, però bé, i quina necessitat hi havia de que s'axeçàs un nou partit? Per ventura quant comensà aquesta política no era Batle don C. Teodoro Servera de felís recort? Y sa seva Batleria no va esser una Batleria modello? No dugué á terme, moltes millores, totes altament laudables? No se feia trossos aquesta autoritat perque tot anás envant i totes ses entrades lluisen? No donave cap per tot i de tot se cuidava amb un gust é interés com mai heu havíem vist? Y quant aquest mateix Senyó i D. Pep Ramis formavan part de s'Ayuntamiento presidit per D. Bartomeu Font, hi havia tal vegada ningú que tenguérs que dir? No aplaudien tots á la una, tot quant feien? Aquets matexos, si no mos equivocam, que avui parlan tant de tiranía i despotisme, cadenes i grillons, no veien en complacencia que dugués el bastó D. Bartomeu Font? No conversaven cada día plegats, no eran amics y camarades? Exceptuades molt contades persones, protestaven mai des repartos de consums fets durant sa seva Batleria? Que mirin i tornin mirá els repartos des temps d'en Font i en Servera, que se fítsin en ses reclamacions que se feren llevó i recordin ses reclamacions d'enguany, i mos contestin, quant se cometeren mes actes de tiranía i de despotisme, llevonses ó are? Si quant era Batle D. Bartomeu Font hu va fer malament, si aquest representant des poble fone un mal administradó, perqué no s'axeçá llevó el nou partit? Que mos citin ses obres dolentes, els doblés mal gwestats ó tudats, ses alcaldades i actes de tiranía que cometé. No era aquest Batle el primer en fer de maïoral á sa fabrique, en tení molt esment en que tot s'aprofitás, en procurá arreglá els camins vecinals, en urbanisá el poble i reformá Sineu? Entrá Batle D. Bartomeu Font l'any quatre, i desde llevonses, aón es sa mala administració, aón es s'abandonó i dexadés, aón es tanta tiranía i caciquisme? D. Bartomeu Font, D. Teodoro Servera, D. Pep Ramis foren ó no foren, uns verdadés administradós? Tudaren un centim de pesseta? Feren mal bé ni fins itot un saquet de ciment? Voltros matexos pello-sos no alabaveu sa seva conducta, el seu acert, el seu maneix i el seu desinterés pel bé de tot el poble? Per altre part, quant en Servera era Batle, éll feia de Batle; els

Fonts no s'aficavan en res. Que hu digui sino D. Teodoro, que digui si servia domés de pantalla ó d'escala d'en cortiná, ó si realment aquest Senyó duia el bastó. Quant en Ramis va essé Batle, en Ramis comandava. Quant D. Andreu Real era Batle, éll feia i desfeia; els Fonts no s'empetxavan de s'alcaldia. Y sinó que los ho preguntin en aquets Senyós. Venturosament encare son vius. Que les preguntin, si els Fonts etsercían demunt élls cap acte de tiranía, ó si els retgidós s'havían de pegar un toc á nes morros ó feyen d'apagadós de llums. Res de tot axó, es fals completament fals. Y si fa vint anys cometeren els Fonts, durant aquella excitació política, qualche acte reprovable, es molt perdonable. Y sobre tot no les hem de considerá tant sans ni tan perfets que res digne de censura haguin fet en coranta anys de dominació política. No es axó. Lo que deim i afirmam es que desde llevonses, exceptuats petits disgusts, Sineu tenia pau i quietut, que voltros matexos els caporáls de sa péll aplaudien ses Batleries den Font i Servera, que tot lo día estaven amb élls i dispòts mil vegades á secundar els seus projectes. Llevonses els Fonts per voltros ni eran tiranos ni mónstruos ni despotas ni caciques; tot lo contrari, les visitaueu, frequentaveu sovint sovint casevā, passaveu vetlades plegats, amb una paraula feieu tot ú, no hi havia pá partit. Axó es historia vera, qui s'atrevirá á desmentirla? Idó bé, una de dues ó aquets no tenfen á nen Font per tirano ó si lei tenfen, tiraven á nes carro des tirano.

Pero passem en vant. Tracta el «Sinium» de tirano á D. Bartomeu Font perque, per etxemple, posá una multa de dues miserables pessetes á un ferrer des fossá que tenia trastos de fora; i no podrá esser calificat tal vegada un acte de tiranía lo que va fer s'alcalde accidental de posar una multa de cinc pessetes á una pobre dona, multa que no poria posar en Mestre, per falta de jurisdicció, perque á les hores domés era primer Tinent de Batle? Considerau tiranía i despotisme posá una multa de 5 pessetes á s'escolá que segons indicis, se volí riure de s'autoritat publicament, no volguent acatá sa seva orde; i no será tiranía posar una multa de 25 pessetes, (se mes grossa que aquí se pot posá) multa que no s'apelá segons mes tart mos enteraren, precisament perque sabés tot el mon fins aón arriba se tiranía i despotisme d'un Batle? Es un mons-

truo D. Bartomeu Font tal volta perque conversava ó cridava fort á ses sessions i era un poc maleit i repelene en sos pellosos que l'insultavan descaradament; i no ha d'esser tengut per tirano i monstruo aquell que en bon día de Nadal fá vigilá un cami de Sineu á un des seus empleats que viu quatre kiló-metros lluny, i treu un retgidó de fora i li lleva sa paraula i altres imprudencis per l'estil?

Tiranos es Fonts? ¡Cuanta iniquidad! Tiranos es Fonts quant vertaderament son mols es qui han rebut favors d'aquesta casa? Tiranos es Fonts quant sempre han fet bé i repertit llimosnes á nes pobres i menesterosos, i casi mai D. Juan en sos vint anys ó mes que ha desempenyat el carrec de jutge ha cobrat els honoraris que li pertocan? Tiranos i monstruos es Fonts quant en temps de calamitats públiques ó miseria més espantosa, han tengut á totes hores ses portes ubertes per socorré i atendre á cualsevol necessitat? ¡Quina injusticia! Are, que es Fonts han tengudes ses sevas debilitats políticas, ia hu sabem, com tots es políticos en tenen. Y sinó digaumós, pero heu d'esser francs i heu de parlar en so cor demunt sa má, no va esser una debilitat, doná permís es Batle accidental per surtí sa musique de «La Amistat» i quatre hores mes tart, retirá el tal permís? Entrat Batle interino D. Bartomeu Mestre el vespre mateix, si mal no hu recordám, envia á demaná á nes Secretari á can Llull; axó no es una debilitat, ó capricho ó falta de consideració molt grossa, sabent en Mestre com sabia que en Llull i el Secretari tenian rompudes ses relaciones personals? Londemá d'haver entrat Batle en Mestre, mana á n'en Mateu ferrer que immediatament retiri tot quant té devant casa seva que forme com sabem una plassa bastan ampla i espayosa, i en canvi no diu res á nes altres ferrés i fustés que tenen tots els seus eumetjos de fora i á uns carrés molt estrets i molt mes centrics. Ara bé, aquesta disposició no va essé un acte de verdadé cacique? S'arqueo de cada mes se fá cada día 30 ó día 1: s'arqueo del mes de Matx se va te día 7 de Juny; axó, que se diu, falta de puntualitat, abandono, fe el Batle lo que li dona la gana des doblés de la vila, manetja el cotarro á sa seva manera, qué se diu? anomenauho voltros, lo que volgueu.

El dilluns sant se demana per escrit permís per captá ses penades el día de Pascua á Llorito, ve el dissapte sant i encare no s'ha

contestat; obrar amb aquesta forma, no es un monstrosos despotisme?

El dia de S. Marc se presentà un Lloritá á can Lull per un permís, i digueren, que el va treure de fora en mals modos; aquest acte si es ve, no es un acte de caciquisme el més absolut i vergonyós? Fer venir el peon de Llorito una partida de vespres en plé ivern, per rebre ordes, presentarse en Ramón á Cas Potecari i per tota contestació surti el practicant i dirli fins demá vespre; un que un día i altre fa repetí aquesta escena, no sel pot anomená monstros de tiranía i crueldat?

Dins sa corema va á can Lull D. Bartomeu Real per un certificat de conducta, D. Gabriel, segons digueren, com qué hi posás reparos sense di sí, ni no; á D. Bartomeu no li agradá sa mostra, se presentá á nes Governadó i á nes parei de dies D. Gabriel firmava el tal certificat. Que trobau que es laudable el procedí d'en Lull si vertaderament es axí com diven? Es teatro, com tots saben, es un local de la vila, destinat á donarhi funcions. D. Gabriel, segon noticies, ha cedit aquest local á sa Congregació Mariana, está bé; pero i trobau voltros que s'ha de cedi un local sense sebre s'Ayuntamiento com i de quina manera i amb aquines condicions? O será D. Gabriel s'únic que tendrá els retgidós per **omplí domés sa cadira i com escoláns d'amén**, fent i desfent sense tení al menos sa consideració de donarne conta á nes membres des consistori? D. Bartomeu Font, á pesar de tení rompudes ses relacions en s'autoritat egle-siástica, li envia s'acostumada ruda de confits i carametlos, porque *lo cortés no quita lo valiente*; pero D. Gabriel enguany cuantre costum, no envia sa ruda de confits á s'autoritat judicial i en canvi le sap enviá á altres persones pe s'unica raó de que així hu vol. Vertaderament, axó si que se diu, imperá el caciquisme mes repugnant. Y, valgueli, valgueli del Sr. Governadó, certament ia heuriem hagut de **tirá per la forsa á nes carro des nou tirano** descarregant mes i mes demunt ses nostres esquenes es latigo de s'iniquitat i de s'injusticia, singlantmos d'una manera bestial i sense entranyes, reduintmos á s'esclavitut al despotisme mes brutal i no assaciada encare la sed d'oprimir á nes fogoneus, ben garrit seriem amassolats.»

Ara bé, si així son ses coses, si els ayuntaments passats tant se distingiren per sa seva acertada direcció i escrupulosa administració, si per altre part el fets demostran els actes de tiranía y monstrosidat ia consumats pel nou partit, si Sineu desde el Setembre administrativa i economicament parlant ha pitjorat ó á lo manco está igual (i axó es el favor mes gros que les porem fer); quin motiu idó, quina necessitat hi havia d'alsalse un nou partit? El public sensat i desapassionat que hu pensi i heu judiqui.

Pero tal vegada s'heuré axecat es nou partit per fondre i abolí s'armonía i bones relacions que etsistien entre tots? per satisfacer venjances, repará ofenses, posar renou é implantá el desorde dins aquest poble? Baxa missió sa des nou partit, si vertadera-

ment fos aquesta, molt baxa. ¡Pobre Sineu! Avui mes que mai sufrex ses conseqüencies fatalíssimes d'aquest trist estat de coses. Segurament mai com are haviem presenciati tan fonda i marcada divisió. Si, pe sa maleide polítique, uns trestocan i calumnién i parlan cuantre els altres; i aquell recrimina i mal fama el seu amic; i s'homo crida i maltrata sa dona; i aquell veinat no escomet ni res vol sobre del seu veinat; i aquell parent está disgustat i no s'parla en so seu parent; per cuestions polítiques aquell germá viu barallat en so seu unic germá; i es pare amenaça de mort á nes seu fill porque no vol fer el seu gust; i aquella amiga dexa d'aná amb aquella joveneta que fins are era sa seva companyera inseparable, porque no pensen igual; i aquell fadri no torna pus en aquella casa, porque sab, son d'un altre coló; i aquella fedrina s'afluxa d'aquell jove i l'ha despedit, unicament porque volía fos des seu partit; i aquell nin fogoneu ia no juga ni riu ni folga amb aquell infant qu'es pellós porque a caseva li han dit que no hu volien; i aquella filla de María porque es fogoneva, pareix es refuada i com que no pugui dur s'imatge de sa seva Mare, cuant aquesta figura veneranda es passetjada en solemne processó; i sa musique de «La Amistat» domés per essé lo que es, encare que hu fassi molt milló que s'altre, no pot tocá el día del Corpus ni mai com si aquesta festa i ses altres no fossen costeades pe ses llimosnes de tots, pellosos i fogoneus indistintament i molt més encare pe ses llimosnes des fogoneus, pe sa sencilla raó de que dins Sineu som es més. Y aquell ferrer que votá en so nou partit es el mestre de l'Esglesia i retirat aquell que no cometé altre falta mes que no emití sufragi; i pes vot el missatge fux de l'amo, el Senyó enjegue el criat, el propietari treu el seu arrendedó; i per causa de sa polítique se tolera avui cualsevol insult, se permet cualsevol malcriadesa, se consent cualsevol atropell. ¡Pobre Sineu! mai com are havia sentit el pes inmens de tanta discordia i tant mal estar. Ya poren vení homos de foc, ia poren fer vení core-més celosos, ia poren cercá predicadós de fama, casi es inutil, mentres axí estiguin ses coses, s'intranquilidat, sa desunió, el desgavell constituirán el patrimoni unic des moradós d'aquest poble. ¡Triste realdat, molt triste, tristíssima, pero verdadera realdat! Are bé, si axí está Sineu, si desgraciadement tots sentim i deploram aquest mal estar i desconcert, perquè idó, quina necessitat hi havia d'un nou partit?

Noltros desitjeriem que persones de criteri que encare n'han quedades dins Sineu, no un fanatic, ni un apasionat, sino personas que se dirigexen per sa recta raó, personas que se distingexen pes seu elevat esperit de justicia i honradés, personas que domés cerquen s'engrandiment i benestar material i moral d'aquesta vila, desitjeriem ferm mos contestassen, en sinceridat, en aquesta pregunta; dins Sineu hi havia necesidad d'axecarse un nou partit? i una vegada axecat, aón son ses ventatjes, millores i bens que mos ha reportat? Mes clá, s'Ayuntamiento actual, amb administració, ab economía, base de tot punt de vista, heu fa-

milló que els ayuntaments passats? Apelam á nes dictamen de sa vostra conciencia profundament cristiana. SA DEFENSA s'atreveix á adelantar, sense volé mortificá ningú, que totes cuantes millores i ventatjes i bens mos pugui reportá el nou partit, no compensarán ia mai els mals incalculables originats de sa nova política.

Respuesta al canto

V

(CONTINUACIÓN)

No eran infundados los temores que tenía de que «el autor de Ses Negruras d'en Tulio amb salsa de domátiga, nos resultaría más Papista que el Papa», y lo confirma el que en el último número del «Sinium» «vuelve á insistir sobre el voto de los sacerdotes».

Este Sr. articulista es un despreocupado, y le tiene completamente sin cuidado todo lo referente «á los consejos é indicaciones del Papa, y les da la misma importancia que se concede á los anuncios de la cuarta página de un periódico;» y este mismo señor habla «de catolicismo, blasona de religioso y califica al partido fogoneu de irreligioso, lo cual demuestra que el argumento religioso ha servido de propaganda electoral.» Nosotros acatamos y respetamos con gusto «los sabios y prudentes consejos del Papa», puesto que hemos separado y separamos de la polémica todo lo que haga referencia á la emisión del voto, y con la misma nobleza hubiéramos procedido si el «Papa» hubiera aconsejado «que era prudente la emisión del sufragio», puesto que éste es el deber de todo buen católico.

El argumento de «religión ó irreligión» de que se vale mi contrincante ha sido el «hazme reir» de todas las personas sensatas de Mallorca que están enteradas de los asuntos políticos de este pueblo; y el indigno sistema del insulto que ha empleado mi contrincante, impropio de todo polemista cristiano, prudente, correcto y de buena educación, y el llevar siempre en «ristre» la injuria y la calumnia para querer atemorizar al contrario, ha enjendrado el desprecio de los que van siguiendo el curso de la polémica.

El que se dirija la refutación contra un escrito que el autor del mismo haya autorizado con un «seudónimo», no es razón suficiente para que se ataque la dignidad personal.

¿Y qué diremos de la invasión en la esfera privada? El «delito del chantage», muy vulgarizado, en la vecina República, es uno de los que, debido á la deficiencia de la legislación, queda siempre impune. Por medio de la prensa los amigos traidores inventan historias secretas para mortificar á individuos socialmente muy conocidos, como medio de conseguir un fin positivo; pero el que tal hiciere, si no le alcanza la responsabilidad civil le alcanza la moral; infringe el «Decálogo», y «Dios no le perdonará» si no restituye la honra y fama al perjudicado;

debiendo ser esta restitución pública ó privada, según sea la forma en que se haya cometido el delito moral.

Entremos en materia.

Negruras

Nosotros estamos convencidos «que el concejal D. Antonio Frau Munar, cuñado de los Presbíteros Ramis, votantes» porque le conocemos, que «á no haber sido por una imposición de familia, no hubiera realizado un acto que el mismo censuró duramente cuando ocurrió un caso análogo con el concejal Sr. Niell siendo elegido por nosotros.»

Objeción

Y jo estic convensut que l'amo Antoni Frau cuñyat dels Ramis, no vos haguera agontat es colleret tant de temps si ell totsol vos hagués pogut tirar en terra. ¡Sabs que feya d'estona, Tulio, que'n duya un ventre gros de sa vostra política! Pero tenía paciencia y callava perque axí al manco poría fer qualche be que no hauría lograt apartarse de sa política.—¿Vols que se seue familia li fes fer el camvi de partit? Sía axí. Nos mos bereyerem per axó. Sía qu'ell per si matex abandonás ses vostres files, sía que les abandonás per influencias de sa familia, el resultat es una obra santa y saludable y per lo matex merexen be tots els que poguesen intervenir en la realisació de tal obra.—¿Dius que l'amo Antoni va censurar el cas de l'amo-n Ramón Niell? Pot esser. Pero axó si acás domés prova que l'amo Antoni en tal ocasió va patir un erro que mes tart va rectificar amb una forma molt elocuent.—¿Pero y no estás empaquetit, Tulio, d'anomenar tants de retjidors que vos giren s'esquena? ¡Ell ya van tres que vos n'han fuit! ¡Qualque cosa dolenta deveu tenir qu'els homos, amb els quals havíau depositat sa confianza, fujen de voltros com el dimoni de sa creul!

Este Sr. polemista tiene buenas tragedias, es poco escrupuloso, y todos los medios le parecen laudables para conseguir el fin.

Nosotros, y con nosotros todas las personas imparciales y de sentido común hemos sostenido que el concejal Sr. Frau y Munar, caso de que no le acomodara por las circunstancias a, b, ó c, la política que seguía el partido que le había elegido, debía haber reunido á los amigos, exponer las quejas que tuviera «y entregarles la dimisión», y luego con toda dignidad, frente á frente y cara á cara luchar con todo el honor, esgrimiendo en el campo de batalla armas propias. «Ahora viven de prestado».

Dice V. que el concejal Sr. Frau, cuando «censuró» el acto de l'amo-n Ramón Niell, fué por equivocación.

¡Vaya una lógica!

Negruras

Con respecto al otro concejal «D. Pedro Juan Mestre Burguera» no quiero dar calificación del hecho, lo dejo á la discreción del lector.

Objeción

Jo que som un lector y que me tenc per mes discret que tu, calific s'obra de l'amo-n

Pere J. Mestre y Burguera de boníssima; tan boníssima y laudatoria que en nom del bon sentit y dels que estimen el meu poble mil voltes benvolgut, li enviy sa mes cumplida enhorabona. Y ara ja dirás coses, Tulio.

La «acrisolada honradez política de usted» le impele á calificar el acto del concejal Pedro J. Mestre y Burguera, «tercera edición corregida y aumentada», de bueno y laudatorio, y en tanto es así, en cuanto le da la «más cumplida enhorabuena».

Con respecto á este particular estamos V. y yo á una enorme distancia, no porque el bando contrario tenga hoy una mayoría, no, porque yo soy partidario de barrer del consistorio á todas aquellas personas que no cumplen con su deber, sino porque el partido que tenga la mayoría debe tenerla por los medios legales, porque lo quieren la mayoría de los electores, y no por los medios que la «moral política lo condena».

Todos los Códigos castigan con severidad el delito de «traición», y el acto que V. «por pura razón de conveniencia califica de bueno y laudatorio queda comprendido en aquella clase de delitos».

De manera, que en lugar de mandarle «la enhorabuena debería V. darle el más sentido pésame».

¡Tal vez algún día tenga que ser V. víctima del acto que con tanto calor aplaude y defiende!

Negruras

De lo dicho anteriormente se deduce:

«Que nosotros tenemos una minoría de cinco concejales por siete de mayoría, debido á una traición y á consecuencia de hechos realizados en las últimas elecciones que no tienen precedentes.»

Objeción

De lo que has escrit anteriormet, Tulio, lo que se dedux es qu'ets un infelís bax de tots punts de vista. ¡Pero qu'hem de fer? Mes mal estás tu.—¿Dius que voltros teniu una minoría de cinc retjidors per set de majoría degut a una traició? Estam conformes. Pero consti qu'es traidors d'en Font no son els que l'han abandonat. Els qui han venut en Font (me referesc a D. Juan) y els qui provablement el conduiran a un mal precipici, encare el rodetjen y li fan d'amics. Y no m'estiris sa llengo sobre aquest punt, Tulio; perque encare que no estiguis a primera fila podrías rebre qualche esquit.—¿Y quins son els fets que foren causa de que voltros domés tengueu minoría dins l'ajuntament? Jo domés en se un; y es que Sa Pell va tenir mes vots que els Fogoneus. Si tu en sabs altre ja heu dirás.—Acabes aquest párrafo diguent que ses derreres elecciones no tenen precedent y dius una veritat (gracies a Deu que te'n surt qualqu'una). Ja may s'havien vist unes elecciones en que una part se-n dugués un mico tan somerí com es que vos ne duguereu els Fogoneus.»

Siempre lo mismo. «Escribe veintitrés palabras y se reducen á veintidos insultos»; y como quiera que defiende una mala causa y carece de razón, sin darse cuenta afirma y niega á un mismo tiempo.

Ahora está conforme en que «nosotros tenemos una minoría debido á una traición,

(lástima que no diga que esta traición es favorable como quería sostener con la censura)» y para no confesar la falta huye por la tangente y se entretiene escribiendo cuatro necedades para distraer al lector, lo mismo que el prestidigitador que distrae á los espectadores para que no le vean la trampa.

El párrafo 25 no lo contesto por ser consecuente en acatar lo que el Papa ha aconsejado.

Negruras

Se nos ataca y debemos defendernos.

Objeción

¡Ido axí ho has de dir! ¡Qui es que t'ha atacat?

Ets tu y son els teus qui atacan els capallans. Y los atacan vilment, asquerosamente. Pero ja vos vendrá se vostra. Qui ataca Deu y els seus ministres prest ó tart trobará se sabata de son peu. ¿Que no heu has sentit a dir may, Tulio, que sa carn de capallá efegex es bossí?

Y que gracia tiene este Sr. polemista en escurrir el bulto.

Sostiene que he atacado á los sacerdotes de una manera vil y asquerosa «por haber sostenido lo mismo que el Papa ha aconsejado».

Me dice V. que la «carne de cura se indigesta». Esta advertencia no debería usted hacérmela á mí; en todo caso debe V. «recordarla á algunos de sus correligionarios.....»

Al final nos resultará flaco de memoria: «¿No recuerda V. el asqueroso y pornográfico Mestre Tomeu Ciri? ¡Ignora V. dónde se confeccionaba? ¡Recuerda V. cómo se trataba á algunos Sres. sacerdotes? ¡Ignora V. si el fundador, propietario y repartidor (que si mal no recuerdo no sabe leer ni escribir) de aquel infamante líbelo era un individuo que pertenece al bando político donde V. milita, ó sea al partido que por puro convencionalismo se llama des partit de Deu? ¡Qué escarnio para la religión!

Quisiera que V. me contestara estas preguntas «en los últimos momentos de su vida.»

Martín Riumbau.

(Continuará)

Conforme molt conforme

En nom de Deu que una vegada mos doni raó D. Gabriel. Afirma aquest bon homo que efectivament sa maioría de s'ayuntament destituí en Ramon y no poria ferho, i per axo el Sr. Governado maná que fos tornat reposá el peon de Llorito. Talment com noltros heu deim á la DEFENSA. «Ve sa sessió de dia 19 d'octubre y sa maioría de s'ayuntament fundantse en faltes comeses en temps enrera, en sos Batles passats me destituex en Ramon.» Idó sa maioría sestralimitá, no era *quien* sa maioría d'ayuntament per destitui en Ramon com acertadament opinava el retjidó Crespi y per axó aquest retjidó i els altres de sa minoría, posaren un recurs devant el Sr. Governado i aquesta autoritat doná raó á la minoría. Aquesta sostenía, que si en

Ramon, vertaderament havia comeses faltes, que se fes ó tramitís un expedient elegant es Batle ses quexes que tengués ó sabés des peon de Llorito i una vegada tramitat, s'enviás á nes ministre de la Guerra esperant el fallo; pero mai destituirlo, perque s'ayuntament no pot. Are be, no es axi com deia sa minoria que s'ha hagut de fé? No es lo que sosten i estampá la DEFENSA? «En Biel va treure el peon ó sa maioria el va destituí, i ni en Biel ni sa maioria ni tots dos plegats el porien llevar. Perque en Ramon havia demanat aquest empleó á nes Ministeri de la Guerra. En Ramon es lo que es per haver estat llecenciat del exércit, i per tant, per treurerlo precisa antes formarli expedient que falla el Ministre del Ram i mai pegá de cap com aixi heu va fé sa maioria de s'ayuntament. Y per axó el Sr. Governado el torná reposá.» Está ido en lo cert SA DEFENSA quant diu que sa maioria fe una injusticia á nen Ramon, destituintlo sense poré; vetjense obligat es Batle á haver d'entregar el chismes altre volta á nen Ramon. Axi es incontestable. Are, qu'es Peon de Llorito fa dos ó tres anys fe qualche desbarat ó caigué en faltes graves, axó es un altre cosa, son figures d'un altre sostre; si en Ramon no feia bonda á les horas, perquè ido no el castigaren? no hi havia Batles llevó tan celosos com are? no hi havia governadós rectes com avui n'hi há?

Idó, quant aqueixes autoritats no'l castigaren á nen Ramon va esser perque trobaren no hu maurexia. ¿Es ve ó no es ve?

Que are troba D. Gabriel se porta malament es peon; que troba en Llull qu'en Ramon fa poque feina, idó que li obri expedient, pero mai, mai l'havia de destituir perque no poria. Per altre part voldriem noltros es de SA DEFENSA que D. Gabriel en so có demunt sa má, mos digués si troba qu'un homo que domés guanya lo que guanya en Ramon si pot fe molta feina, i poren esser molt exigens amb ell. A veure amb-aquest sou que guanya en Ramon si ha de suá tot lo sant dia ó si pot reposá una estona. Mos extranya molt moltíssim qu'una persona com D. Gabriel parli en serio de si en Ramon feia ó no feia es guendúl; quant després de sa capbuitada de sa destitució d'en Ramon el mateix Llull ó sa maioria de s'ayuntament posaren un homo per sustituir en Ramon i li donaven de sou sis reals i axo qu'era es temps mes curt de l'any. ¿Y are que dius? ¿Y volieu suprimir sa plassa de peon? Si, heu de sabre qu'es substitut den Ramon guanyava sis reals cada dia y segons deian no vetlava es vespres ni vigilava. Si, idó que los guanyava dolsos i ben dolsos. Molt diferent des pobre Ramon que per manco de quatre reals arribaren á posarló á ses ordes d'aquest substitut perque no se pogués desmandá; ni un bastax era com ell. ¡Quina brutalitat! Sigui franc don Gabriel; are no troba que domés de haver de vení en Ramon de Llorito á Sineu y haversen de torná, amb axó tot sol, ia té ben suats aquets quatre reals? ¿Y troba vosté que no es rés, fe vení un empleat diariament per parlar en s'autoritat? Vol di en Ramon després d'acabat el treball del die, llevor haver de recorre vuit kilòmetros per presentarse á s'autoritat de Sineu que no volia ni tenia altres baxos desitjos mes que molestarlo, no li havia d'esser molt fexuc y molt pesat? Y per 95 centims de peseta comportará D. Gabriel qu'en Ramon vengui á Sineu y trabai á nes costat dels altres peons d'aquí que guanyen casi el doble qu'el pobre peon de Llori-

to, i llevonses perque arriba un quart tart el suspen de sou y empleo per 10 dies y encare després de haverlo suspés li manará que vetli per dins Sineu fins á las dotxe de sa nit? ¡Quanta tiranía! Vol di en Ramon per 95 centims de peseta ha de fer feina aquí tot lo día, y ha de vigilá ó vetlá fins á las dotxe; en aquellas horas sen'ha de anar á dormi á Llorito, la seua residencia, i lon demá ha de torná veni altre vegada á Sineu per continuá ses seuas asquerades, i tot axó per un sou tan mesquí? ¿Y axó uo es tractá un homo pitjó que un esclau? ¿D. Gabriel vosté nos feia conciencia? Y vosté no tenia en conta que sa familia d'en Ramon le estave esperant ansiosa, creguda segurament de que qualche cosa havia tengut pes cami, quant á una hora tan impropí, encara no havia tocat comparació? Y quant els peons d'aquí ia dormien i descansaven, llevonses el pobre Ramon havia d'emprende un cami de quatre kilòmetros y havia d'anarsen cap á Llorito, toquent á ses portes de caseue que amb molta impaciencia com era natural l'estaven aguardant.

¡Vertaderament axo si que es volé fe sa lenya demunt un pobre! ¡Quina democracia! Y encare troba un no rés, D. Gabriel, en bon día de Nadal, fer veni altre vegada en Ramon de Llorito á Sineu i ferlo vigilá fins á las once i altre vegade haversen de torná cap á Llorito de presa per porer dinar en sa seua familia, un día tan sagrat com aquest. Ademés no tenim noltros á Sineu peons i guardies per vigilar camins? Justament hem de menester en Ramon? ¿De modo que en Ramon, ha de fer feina á Llorito i á Sineu, ha de vigilá els camins de Llorito i de Sineu i tot per 95 centims de peseta? Quina vergonya! Realment fa pena i á nes mateix temps indigna, veure de quina manera es trattat un pobre empleat. Y llevo en care diu D. Gabriel que en Ramon no fa feina. Noltros no sabem á Llorito que s'hi fa, lo que si sabem, que lo que guanya en Ramon, el seu sou es molt poc, molt miserable, mol reduit, que per poca feina que fassi, els seus traballs valen més de 95 centims de peseta. Y sinó que mos parli en plata D. Gabriel, mos digui, si en Ramon hagués estat de la seua, si es peon de Llorito hagués estat afiliat á nes seu partit, hauria pensat en suspendrerlo per 10 dies? Per moltes quexes que li haguessen arribades heuria acordat mai sa seua destitució? Y no havetlo pogut destituir li hauria format expedient? A noltros mos sembla que D. Gabriel parlant lo que li dicta el seu interior, mos contesta, conforme mol conforme, are heu posat el dit dins sa llague. Si en Ramon hagués estat pellós, no l'heuria suspés, ni per un día, ni hauria pretenut fos destituit ni per res del mon li hauria format expedient. En Ramon hauria fet lo que hagués volgut i no l'heuria incomodat en rés ni per rés, i encare li hauriem aumentat el sou perque estás content i amb axo te raó SA DEFENSA molta rao quant diu que ni els pellosos ni ningú qu'hagui nat ni naxerá podrá llevarme aquexa taque, perque jo vaix teni sa debilitat, es ben ve, vaix cometre s'inconveniencia, vaix fe sa pifia de treura el Peon de Llorito per capritxo, no hu poria fe y per axó en Ramon ben prést fou reposat. Axi certamen s'expressa D. Gabriel dins el seu interior. Mos agrada aqueixa franquesa. Axi, ha d'esser. Conforme molt conforme Sr. Biel.

Valentias á dues llengues

¡Molt bé! ¡Molt bé! ¡Reque'ebien! Bielet, axi mos agradas, valent com en Prim i poré dir com aquest deia ó *faca ó caca*, i llevó encare dirán que no ets valent i te voldrán fer no rés. Has estat un alborotadó de pobles i t'han tret des sole.

Mos dius en el escrit que publica el «Sinium» de día 25 des mes passat que mos presentarás devant Sineu tal com som i hem estat constantement.—Si axi hu fas i tens conexement bastant per no dir mentides i fer justicia te donám ses grácias anticipades i una forta ovació.

Mos fas á sebre que recuexes el guante com has fet sempre, i si aixi hu volém el mos tiras; ¿heu vist res mes valent mai que en Bielet? Pareix que se presenta á nes camp de batalla com un *Miura de muchas libras. Así ha de ser presentarse altanero, orgulloso, y á quien dice palabra un pinchazo y dejarlo zeco*. Pero, homo, tenim que ferté una pregunta per lo que porie succé. ¿Qué es un guante, ó un calcetí que mos tiras? Si es un guante el volem per quant ferá fret, si es d'hivern, empero si es un calcetí d'aquells.... el te regalám perque en puguis fer axerop pels teus clients.

Veim que parlas també de legalidad i justicia, i ten en conta Bielet que te fas molt poc favor conversá de justicia i legalitat, perque com hem pogut veure fins are ni á un sol acte teu i á n'els que t'han fet fé la teya camarilla, no si veu mes que injusticia é iniquitat com te feim veure en fets i en raons clares demunt SA DEFENSA. Per lo que t'estimam voldriem que ses nostres observacions te valguessen de qualche cosa perque com veus molt bé pes sentit, des nostros escrits, no cherrám en tant d'orgullo ni vanidat, no feim alardes de ses nostras forces, ab una paraula no hi ha aquest esperit exaltat ni desenfreit que notám sempre en tu.

Llegim que som uns insolens, que no te fan por els de la DEFENSA, que som cobarts, falsos, maliciosos, perversos, que en Francesch lo de sa vara será un *rollo agujereado*, que no dexe de esser una ilegalitat que en Francesch segui á sa cadira des segon Batle, que pretenim cometre atropells com sempre hem fet, i un enfilay de Bielades, dois i tonterfes impropies d'un homo sabi com tu. Bé, que dels homs sabis, ses grans caigudes.

«D. Gabriel no se asuste V., á todos sus escritos, más ó menos bien le contestaremos, y no con alevntías y exaltación de nervios que es costumbre en V., no, le contestaremos con hechos y argumentos convincentes, pacíficamente y con mucha calma y reposo.»

Un aprenent.

Un encarrec á nen Mate-rates

Fe el favó de dí á nen Biel que no tengui tant poca alatxe; treure á llum alló de «El decoro y seriedad del acto lo vedan...» després d'aquella sessió asquerosa y oisa en que es Mestri-llo proposá lo de sa placa. ¿Que no sen deu recordá en Biel? ¡Si encare se sent s'oló de lo que tant remenaren! tanta gent com hi havia, i parlá de decoro ó serietat? El decoro y serietat prohiben lo que tu feres, Biel, heu sens? axo si que es ben cert que has perdut tot el teu prestigi. Ni un en trobarás que hu trobi ben fet. Y si sa minoria brama, es perque tu per lo vist no entens altre llenguatje ni saps fe altre cosa. Tus rebuznos eh Gabriel?...

Imp. de Francisco Soler, Soledad, 27.—PALMA